

Az iskolán belüli közösségek tudásmenedzsmenttel kapcsolatos véleménye, igényei

Készítette: Fenyvesi Judit
Debreceni Fazekas Mihály Gimnázium
Debrecen, 2015.

SZÉCHENYI 2020

2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A tudásmenedzsment és céljai

A tudásnak számos meghatározása lehetséges, de mindegyik meghatározás kiemeli, hogy a tudás képesség a cselekvésre. Két fő fajtáját különböztetik meg, az explicit tudást, a leírt, olvasható, kimondott tudást, s a tacit tudást, mely rejtett, passzív, személyes.

Mit jelent a tudás az iskolában? Az iskolai oktatásra, tudás átadásra az a jellemző, hogy a tanárok szakmai tudásának nagy része rejtett, ezért a tanítás során sokszor az egyéni tapasztalatokra és módszerekre, rejtett tudásukra és nem csak a tanulmányaik során elsajátított ismeretekre támaszkodnak. A pedagógiai munka tehát nagy részben tacit tudásra épül, azaz a tanárok nem tudják megmondani, hogy miért sikeresek vagy sikertelenek.

A tudásmenedzsment az összegyűjtött tudás rendszerezését, megosztását jelenti, segíti az új tudás létrehozását, ezáltal javíthatja egy közösség teljesítményét.

A tudásmenedzsment célja, hogy a nem felszínre lévő tudást felszínre hozza, hogy mások számára is hasznosíthatóvá váljon.

Az iskolán belüli tudás menedzselése az intézmény egyik legfontosabb feladata kell, hogy legyen, mert ilyen módon biztosíthatja az innovációhoz, a versenyképességhez szükséges tudás feltárását, és megosztását.

A tudás egyre inkább a gazdasági élet legfontosabb mozgatórugójává válik, mely közvetlenül is visszahat a közoktatásra. A gazdaság számára az innovatív tudás birtoklása fontos, amely nemcsak a diákoknak átadott tudást jelenti, hanem a tudásátadó, a tanár innovatív és naprakész tudását is. Az iskolák minőségét meghatározza a tanárok által birtokolt és természetesen megosztott tudás. A tudás, mely állandóan megújul, és újabb tudást hoz létre.

Egy iskola működésében nagyon hasznos lehet a tanároknak nem csak a tudományos vagy szakmai, de egyéb olyan praktikus tudásának, mint a nyelvismeret, vezetési tudás, egyéni érdeklődési, kutatási területek feltérképezése is. Erre adhat megoldást a tudásmenedzsment, melynek egyik fontos eleme az iskola tudástérképének elkészítése.

A tudás átadási folyamatok tudatos megszervezésével segíthető a tanárok munkája és növelhető az iskola hatékonysága.

A tudásmenedzsment feladata, hogy tudatosuljon a kollégák körében, hogy milyen információkat birtokolnak és milyeneket képesek szolgáltatni. Fontos, hogy hajlandóak legyenek megosztani tudásukat. Ezt a közös célok, a bizalom, a hatékony kommunikáció és a kellő együttműködés segíthetik elő.

Szükséges, hogy az intézményen belül létrejöjjön egy olyan csoport, melynek a tudás összegyűjtése, feldolgozása a feladata, a csoport szervező és előkészítő, összefoglaló munkája nélkül a tudásmenedzsment nem éri el eredményét. Ezeknek a csoportnak az életre hívásában és irányításában az iskolai könyvtárostannak kell a legfontosabb szerepet vállalnia.

A fentiekből következően elvárás lesz a könyvtárostannak felé a nagymértékű együttműködési készség, rugalmasság, naprakész, korszerű informatikai, technológiai, vezetési- és szervezéseméleti ismeretek megléte, továbbá a rendszerező készség és önállóság. Szükséges képességek lehetnek még az analitikus gondolkodásmód, az innováció, képesség a tudásteremtésre. Az átalakulás folyamata könyvtárosból tudásmenedzserré a nagy közkönyvtárakban és felsőoktatási könyvtárakban már elindult.

Az iskolai könyvtár alapfunkciója az iskola pedagógiai és nevelési programjának támogatása, az iskola információs és tudásbázisának létrehozásával. Egy hatékonyan és jól működő iskolai könyvtárnak fontos szerepe van a tanulás és tudás megszerzés támogatásában és a tudásátadás folyamatának megszervezésében is.

Ennek a közösségi tudásnak a feltérképezése a feladata az iskolai könyvtárnak, ezzel is biztosítva az adott közösség együttes tudásának fennmaradását.

Iskolai könyvtárunk tudásmegosztásban betöltött szerepe a múltban és ma

A Debreceni Fazekas Mihály Gimnázium Könyvtára egyidős az iskolával. Az intézet már megnyitásakor 1893-ban rendelkezett tanári és ifjúsági könyvtárral. Az iskolai könyvtár már akkor körültekintő, gondos munkával épült fel, magába foglalta a kor kívánalmának megfelelő legfrissebb ismereteket tartalmazó műveket. A könyvtár gondos, jövőben is gondolkodó, könyvtári feladatokat is ellátó pedagógusa révén már akkor fontos szerepet játszott a tudásmegosztásban, a könyvtári dokumentumok főbb bibliográfiai adatainak rendszerezésével és rögzítésével.

1901-ben külön füzetecskében megjelent a tanári könyvtár címjegyzéke, amely 20 féle tudományterület alapján rendszerezte a műveket. A gimnázium értesítőiben évente beszámolt a könyvtár gyarapodásáról.

A könyvtárosok mindig nagy gondot fordítottak a pedagógusok és diákok tájékoztatására, az 1990-es évek elejére kiépültek - a szakmai könyvtári munkát szolgáló raktári és szakkatalóguson kívül - a tanulók és tanárok önálló tájékozódását is jól szolgáló leíró, sorozati és tárgyszó-katalógusok, ill. az irodalmi tanulmányokat analitikusan feltáró katalógus, cédulakatalógusok formájában. A tájékozódást emellett, a gazdag kézi- és segédkönyvtár, valamint 104 kötet bibliográfia, 18 kötet folyóirat repertórium is segítette.

1998 decembere óta a beszerzett dokumentumok feldolgozása és visszakeresése a „Szirén” könyvtári programmal történik.

Jelenleg a könyvtár állománya megközelítőleg 45.000 db dokumentumot számlál, mely teljes szövegű információs adatbázisként szolgálja az oktatást.

A szak- és szépirodalmi műveken kívül a tankönyvadatbázisunk is évről évre bővül. Azokból a tankönyvekből, feladatgyűjteményekből is megőrizzük 2-3 példányt, amelyekből a kollégák már nem tanítanak.

Az iskolában folyó oktató-nevelő munka segítéséhez a következő hagyományos dokumentumokat gyűjtjük még:

- időszaki kiadványok, azaz az oktatást segítő folyóiratok, kiemelten a National Geographic és Rubicon folyóiratok, melyek analitikusan is feltártak a könyvtári program segítségével
- a gimnázium évkönyvei 1882-től
- az iskola alapidokumentumai: Szervezeti és Működési Szabályzat, Nevelési Program, Házirend, Minőségirányítási Program
- pedagógus kollégák diplomamunkái, pályázatai, kevés számban
- diákjaink OKTV dolgozatai

- az elmúlt évek referenz kérdéseinek megoldása során készült fénymásolatok és kisnyomtatványok gyűjteménye

A „Szirén” elektronikus katalógusunk az elsődleges forrásokra vonatkozó másodlagos információkat teljes körűen tartalmazza. Mára elmondhatjuk, hogy könyvtári állományunk 100%-osan feltárt. Ennek elérését nagymértékben segítette a 2010-ben elnyert „TÁMOP-3.2.4-08/1 „Tudásdepó-Expressz” A könyvtári hálózat nem formális és informális képzési szerepének erősítése az élethosszig tartó tanulás érdekében - Könyvtárhasználók igényeinek hatékonyabb kielégítését szolgáló fejlesztés” című pályázat.

Könyvtárunk a Szirén Integrált Könyvtári rendszer használatával egy közös nagy Országos Virtuális Könyvtár részévé vált. Ez egy on-line, osztott virtuális könyvtár, mely alapját képezi a Kárpát-medencei Közös Katalógizálásnak. Az adatbázisban minden könyvtár minden adata egyetlen kereséssel lekérdezhető, tehát az adatbázis egyúttal lelőhely adatbázisként is működik. Ha bárhol feldolgoznak egy dokumentumot, az azonnal fölkerül az internetre és mindenki számára látható. A résztvevő könyvtárak adatbázisai egymástól függetlenül tárolódnak, a keresők pillanatok alatt végigkeresik az összes adatbázis összes adatát.

Leelőhely adatbázisként könnyedén ki lehet választani, hogy egy adott dokumentum, amelyet egy olvasó keres, s az a helyi könyvtár állományában nem szerepel, melyik legközelebbi könyvtárban található. Ezután a program segítségével, interneten keresztül, azonnal elindítható a könyvtárközi kölcsönzés is.

Szinte maximális feltártságot biztosít a program kereső modulja. Egy leírás szinte minden elemére lehet keresést alkalmazni, olyan speciális adatokra is, mint dedikáció, egy könyv fizikai jellemzői, ajándékozó neve, mellékletek. A keresési elemek a BOOL logika alapján összekapcsolhatók, ezzel a találati halmaz szűkíthető, vagy éppen bővíthető.

Ez az integrált könyvtári rendszer rendelkezik WEB OPAC-al, egy mindenki által elérhető, korszerű, könnyen kezelhető visszakereső felülettel. Az OPAC fontos tulajdonsága, hogy online, számítógépes hálózaton keresztül elérhető. Minden könyvtár a saját feldolgozott állományával tagja a Szirén virtuális könyvtárnak, mely az interneten keresztül elérhető, így az olvasó interneten akár otthonról is kereshet bármelyik Szirént használó könyvtár katalógusában. Így pl. a fazekasos tanárok és diákok otthon is kereshetnek a gimnázium könyvtárának adatbázisában és a saját kölcsönzési adataikban.

Diákjaink otthonosan mozognak integrált könyvtári rendszerünkben, ügyesen keresnek az elektronikus katalógusban, s a kölcsönzött dokumentumaikat is meg tudják nézni az interneten keresztül. Könyvtárhasználati órákon bemutatjuk, s tanítjuk nekik a program használatát.

Kollégáink többsége észrevehetően nehezebben boldogul a program használatával. Az elkövetkező időszak fontos feladata, hogy belső továbbképzések tartásával gyakorlott használókká váljanak. Iskolánk sok pedagógusára még mindig inkább jellemző, hogy szívesebben használják a hagyományos dokumentumokat. Az iskola alapidokumentumai már elérhetők iskolánk honlapjáról, de sokan inkább a könyvtárban található hagyományos formátumot használják.

Napjainkban el kell fogadnunk, hogy az iskolai könyvtárak szerepe is rohamosan változik. A diákok körében nagymértékben csökken a hagyományos dokumentumok kölcsönzése, kivételt képeznek természetesen a tankönyvek, s szerencsére a szépirodalmi művek, melyeket még diákjain is szívesebben olvasnak papír alapon. Bár a mi gimnáziumunkban egyre elterjedtebb az e-book olvasók használata, gyakran a könyvtárba beülve is azt használják már.

Komoly lehetőség ennek a szerepváltozásnak a megvalósításához az, ha egy iskolai könyvtár az iskolai tudásmenedzsment központjává válik.

Első legfontosabb feladatunk, hogy feltérképezzük és összegyűjtsük azt a tudásvagyont, amellyel iskolánk rendelkezik, ennek nagy része kollégáink fejében rejlő, vagy csak a munkaközösségeken belül használatos rejtett tudás. Ahhoz, hogy megnyerjük kollégáinkat, munkaközösség vezetőinket tacit tudásuk átadására, elengedhetetlen a bizalom, ami a kollégák felől, felénk, könyvtárostanárok felé árad, s a hatékony kommunikáció, ami jellemzi kapcsolatainkat kollégáinkkal.

Könyvtárunk mindig is az iskola információs központja volt, nagyon szerencsés elhelyezkedése is, az iskola központi helyén található, pedagógusaink gyakran megfordulnak itt, készülnek óráikra, dolgozatot javítanak, olvasgatnak, számítógépet használnak a számukra fenntartott tanári olvasóban, de szívesen beülnek a diákok közé is a nagyobb olvasóterembe. Felvetésünkre, hogy a könyvtár tudásmenedzsment központtá váljon, többségük együttműködési készséget mutatott.

Iskolai tudásmenedzsmenttel kapcsolatos igények, ötletek

A tudás feltérképezéséhez, mely a kollégák és a munkaközösségek birtokában van, készítettünk egy kérdőívet a tudásmegosztással kapcsolatosan, melyen az alábbiak szerepeltek:

- Melyek az eddigi jó gyakorlatok a munkaközösségen belüli tudásmegosztásra?
- Melyek a bevált jó gyakorlatok a tudásmegosztásban a tantestület tagjai között?
- Ötleteiteket szeretnénk megtudni a következő tanévre vonatkozóan a tudásmegosztásra!
- Kérjük, írjatok példákat a tanár diák közötti tudásmenedzsmentre a tanítási órákon kívül!
- Milyen ötletek jutnak eszetekbe a szülők tudásmenedzsmentbe való bevonására (mivel szolgálhatnák az iskola tudásbázisának fejlesztését)?

A kérdőíveket a kollégák a munkaközösségi gyűléseken átnézték, megbeszélték. A következő hasznos igények, ötletek születtek, melyeket szeretnének majd a létrejövő helyi tudásbázisunkból elérni.

Ötletek, felajánlások, igények egymás munkájának elősegítéséhez:

- Az iskoláról, tanárainkról és tehetséges diákjainkról megjelent hírek, írások a különböző médiákban.
- Tanárok és diákok publikációi.
- Megvalósult iskolai pályázatok, a pályázó kolléga pár soros hasznos tanácsaival.
- Bevált jó gyakorlatok osztályfőnöki órákhoz.
- Az oktatást érintő jogszabályok gyűjteménye.
- Kortárs szépirodalmi művek ajánlása annotációval.
- Hasznos linkek gyűjteménye.
- Javasolt helyszínek osztálykirándulásokhoz.
- Elmúlt évek szalagtűző táncainak felvételei.

- Egységes témazáró dolgozatok, feladatlapok.
- Szakmai továbbképzések anyaga, tapasztalatai.
- Értekezletek jegyzőkönyvei.
- Egyes tantárgyak feladatbankja.
- Tantárgyi versenyekről összefoglaló írások.
- Filmadaptációk.
- Bevált, adaptálható „Jó gyakorlatok”.
- Jól bevált PowerPoint bemutatók órai munkához.
- Kedvenc honlapok.
- Segédanyag az iskolai protokollhoz

A Diákönkormányzatnak és a Szülők Tanácsának is készítettünk egy kérdőívet, melyben kértük ötleteiket az iskolai tudásbázis kialakításához.

Diákok ötletei:

- Kidolgozott érettségi témakörök.
- Nyelvvizsgához és érettségéhez gyakorló feladatok.
- Diákok publikációi.
- Diákönképzőkörök előadásainak anyaga.
- Hasznos linkek, ötletek, élmények.
- Tantárgyakhoz kötődő anyagok, saját kommentekkel.
- Közös szerkeszthető órai jegyzetek.
- Saját írások (szépirodalmi is).
- Kis előadások PowerPoint bemutatói.
- Projekt munkák.
- Iskolában elveszett tárgyak gyűjteménye, fóruma.

Szülők igényei, ötletei, felajánlásai:

- Iskolapszichológus tájékoztató anyaga drog prevencióról, egészségmegőrzésről.
- „Mesélek a hivatásomról!”
- Mérés-értékeléssel kapcsolatos tájékoztató anyag
- Feladatbankok tantárgyakhoz

A fentiekben felsorolt ötletek, igények, felajánlások megerősítettek bennünket abban, hogy iskolánk hatékony működését nagymértékben segítené egy iskolai tudásbázis létrehozása.

Bibliográfia

Bognárné Lovász Katalin: Tudásmenedzsment elemek integrálása az iskolai könyvtári munkában

URL:<http://www.bdf.hu/btk/>

Gönczöl Enikő: A tudásmegosztás formális és informális közösségei In: Gersi Károly - Földes Petra (szerk.):

Az Oszályfőnökök Országos Szakmai Egyesületének honlapja, Bp., OFOE, 2009.09.03.,

URL: <http://www.osztalyfonok.hu/cikk.php?id=677> (Utolsó letöltés: 2013.06.23.)

Kis-Tóth Lajos, Racsko Réka: A tudásmenedzsment szerepe az információs társadalomban

URL:http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop412A/20110021_09_tartalommenedzsment/3_a_tudsmenedzsment_szerepe_az_informcis_trsadalomban.html (Utolsó letöltés: 2015.06.22.)

Maponya, Pearl M.: Knowledge management practices in academic libraries: a case study of the University of Natal, Pietermaritzburg Libraries, 2004.

URL:<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.137.8283&rep=rep1&type=pdf>

Sándori Zsuzsanna: Mi a tudásmenedzsment? é.n.

URL: <http://mek.oszk.hu/03100/03145/html/> (Utolsó letöltés: 2015.06.22.)